

Messaġġ mill-Prim Imħallef Mark Chetcuti fl-okkażżjoni tal-ftuħ tas-Sena Forensi, illum 1 ta' Ottubru, 2021

F'isem il-ġudikatura ta' Malta nagħtikom merħba fil-ftuħ tas-sena forensi 2021 u niringrazzjakom tal-attenzenza tagħkom.

Is-sena 2020 u parti sew mill-2021 kienu perjodi iebsa għal kulhadd xejn inqas għall-ġudikatura u l-amministrazzjoni tal-Qrati, b'restrizzjonijiet imposti mill-awtoritajiet tas-saħħa minħabba l-marda tal-covid u fl-istess waqt ikompli jingħata servizz li għal kemm limitat, sar dejjem b'ħarsien għad-drittijiet tal-bniedem speċjalment dak tal-aċċess għall-Qrati f'każijiet urġenti. Il-bżonn għal limitazzjonijiet impost skont direttivi tal-Awtorita' tas-saħħa kien wieħed reali fejn is-saħħa tirbañ fuq kull konsiderazzjoni oħra u jien inrodd ħajr kemm lill-ħaddiema kollha fil-Qrati ta' Malta u Għawdex, mill-kbir sa ż-żgħir, u kemm lill-ġudikanti kollha fid-diversi Qrati, Tribunali u Bordijiet għall-koperazzjoni u prudenza li urew u għadhom juru minkejja ċerti deċiżjonijiet iebsin li kellhom jittieħdu biex tkun kontrollata l-marda tal-covid-19.

Hu minnu li r-rendiment tal-Qrati naqas kważi f'kull kompetenza, kemm fil-Qrati Ċivili, dawk Kriminali u tal-Familja u b'mod aktar apparenti fil-Qrati tal-Maġistrati, fejn in-natura u l-volum tax-xogħol jinvolvi d-dfħul ta' ħafna nies fl-istess ħin u b'ammonti ta' kawżi konsiderevoli kull seduta speċjalment f'kawżi tad-distretti.

Madankollu dawn l-añħar xhur bir-rilassament ta' direttivi tas-saħħa ergajna bdejna naqbdur ritmu b'seduti aktar spissi u b'aktar membri tal-pubbliku speċjalment partijiet involuti jkunu jistgħu jattendu fil-Qrati fl-istess ħin, u dan għandu jgħin biex nerġgħu nibdew infittxu soluzzjonijiet kif intaffu pjaga li ilha tnawwar lill-Qrati għal ftit żmien mhux ħazin, cioe d-dewmien li jaqbeż limitu aċċettabbli fil-proċeduri ġudizjarji. Fuq din il-kwistjoni pero nerġa' nitkellem fid-dettall 'il quddiem f'dan id-diskors.

Nixtieq f'dan id-diskors naċċena f'iktar dettal mis-sena li għaddiet fil-messaġġ qasir li kont għamilt, għal xi prinċipji li fil-fehma tiegħi huma u jibqgħu s-sisien ta' ġudikatura b'saħħitha u ġusta. Irridu nkomplu nassikuraw ilkoll kemm aħna bħala poplu sovrani b'interess ġenwin ta' dak li hu sewwa, li s-sistema ġudizjarja u l-ġudikatura nfisha tkun indipendenti. Hu fl-interess tal-istess nazzjon li jassikura li jkun hemm għassiesa tad-dritt, cioe ġudikanti magħżula skont il-Kostituzzjoni, b'mod kemm jista' jkun trasparenti u ekwu, mhux imxejjel minn ebda pressjoni interna jew esterna li mhix xierqa u f'postha u fejn ebda' indfħil dirett jew indirett ma jiġi eżerċitat fuqhom. Imħarsa sew, ġudikatura ħielsa imma, konxja tar-responsabilita kbira tagħha toħloq bilanċ għall-amministrazzjoni korretta u demokratika tal-pajjiż b'rimedju effettiv għal kull ilment

ġustifikat fil-liġi u li jista' jinġiebu bla xkiel, kontra kull persuna fiżika jew kwalsiasi entita' privata u pubblika bla ebda' eċċezzjoni jew distinzjoni.

Qrati indipendenti u li jagħmlu s-sewwa u t-tajjeb bl-aktar mod trasparenti fil-parametri tal-liġi jagħtu serġan tal-moħħ u fiduċja fil-kommunita u fin-negozju kemm lokali u barrani. Hekk nitqiesu b'mod konkret li qed nosservaw u napplikaw sew il-ġustizzja bl-għodda ta' liġijiet magħmula fid-difiża tal-bniedem u l-Istat, b'mod demokratiku u ugwali għal kulhadd. Dan kollu jerfa' lil pajjiżna 'il fuq f'għajnejn il-kommunita lokali u internazzjonali.

L-indipendenza tal-ġudikatura kienet dejjem essenzjali għall-osservanza tal-prinċipji kostituzzjonali ta' pajjiżna u l-emendi riċenti tal-2020 fil-Kostituzzjoni komplew isaħħu u jibnu fuq l-indipendenza tal-ġudikatura imbegħda minn kull indħil partikolarment fil-faġi daqshekk delikat u importanti tal-għażla tal-membri tagħha. Il-ħolqien ta' kumitat maħluq mill-istess Kostituzzjoni biex jinnomina kandidati meritevoli għall-pożizzjoni, bl-aħħar għażla tkun tal-President tar-Repubblika kien pass f'direzzjoni li tkompli tbiegħed lill-eżekuttiv mill-ġudikatura. L-indipendenza tal-ġudikatura tagħti s-saħħa u fiduċja lis-sistema demokratika mibnija fuq il-prinċipju ewlieni li kulhadd hu ugwali fil-liġi u ħadd ma hu l-fuq mil-liġi.

Pero' l-assikurazzjoni tal-indipendenza tal-ġudikant għalkemm essenzjali, waħedha mhux biżżejjed għas-soluzzjoni tal-isfidi li għandha s-sistema ġudizzjarja tagħna. L-indipendenza tal-ġudikant tagħti il-liberta essenzjali li jiddeċiedi kull kwistjoni li tiġi quddiemu bla biża' jew favur, ħieles minn kull xkiel li jista' jtellfu fil-qadi ta' dmirijietu.

Il-ġurament tal-ħatra imnezza mill-ilbies formali ċerimonjali hu dikjarazzjoni solenni tal-ġudikant ta' impenn bla limitazzjoni u eċċezzjoni, ġurament meħud quddiem l-Istat Malti u quddiem Alla. Dan l-impenn jiffa' responsabilita fuq il-ġudikant li trid tittiehed bl-ikbar solennita u serjeta. Dan qed ngħidu mhux sempliċement bħala kliem tal-okkażżjoni. Il-ġudikant mistenni u hu obligat li fil-komportament tiegħu juri onesta pubblika u personali mindu jidhol għal dan l-uffiċċju, flimkien ma' kompetenza legali, bi preparazzjoni u aġġornament kontinwu fil-liġi, iżomm kontroll sħiħ fuq il-kawżi assenjati u fuq l-awla li jippresjedi fiha. Għandu jagħraf meta u x'hin għandu jsemma leħnu mal-partijiet u/jew id-difensuri, juri mparzjalita għall-aħħar billi jittratta lil kulhadd quddiemu bl-istess mod. Kulhadd hu ugwali quddiem il-liġi u hekk għandu jiġi trattat mill-ġudikant. Ir-responsabilita tal-ġudikant li qed jiġi afdat minn persuni u entitajiet pubbliċi u privati sabiex jiddeċiedi fuq diversi aspetti, xi kultant mill-aktar intimi u importanti tal-ħajja personali u patrimonjali, għandha timlih bid-determinazzjoni biex ifittex is-sew skont il-liġi. Il-ġudikanti jistħoqqilhom rispett għall-uffiċċju diffiċli tagħhom għax b'kuxjenza safja jridu jfittxu s-sewwa f'kull ilment quddiemhom, u xi kultant is-

sewwa mhux faċli li jinstilet minn dak imressaq quddiem il-ġudikant. Ma ninsewx l-Imħallef hu bniedem u ma għandux doni profetiċi jew boċċa tal-ħġieġ li turih il-verita'. Pero' r-rispett mhux triq f'direzzjoni waħda.

Jekk il-ġudikanti jixraqilhom rispett għal dak li jirrapreżentaw f'għajnejn is-soċjeta' jridu jkunu l-ewwel li jiġbdu fuqhom dak ir-rispett billi qabel kolloxx jesprimu sens ta' umilta' fid-dmir, jikkomportaw ruħhom b'dekor u edukazzjoni ma' kulħadd, iqisu d-dinjita ta' kull bniedem ibda mal-istess ħaddiema tal-Qorti li fuqhom il-ġudikant jiddependi biex imexxi ħidmietu sa kull persuna li tidher quddiemhom. Ma jfissirx li ġudikant għandu joqgħod għal kolloxx u jaċċetta kolloxx pero' attegġjament korrett, fabbli, preċiz u alert għal dak kollu li jseħħ fil-qadi bla waqfien tal-mansjonijiet tiegħu għandu jġib miegħu r-rispett mixtieq u neċessarju. Imħallef bħal kull bniedem ieħor għandu jkollu opinjonijiet u twemmin personali. Pero' hu mperattiv, kontroll sħiħ mill-ġudikant li jiddistakka ruħu mill-opinjonijiet u l-emozzjonijiet personali tiegħu u jiddeċiedi biss fuq il-liġi b'gustizzja, b'umanita' u b'kuxjenza retta skont il-fatti mressqa quddiemu. Dan għandu jidher mhux biss kif iġib ruħu fl-awla iżda wkoll fil-kitba tal-provvedimenti u deċizionijiet tiegħu biex tiġi preservata dik l-imparzjalita u oġġettività mistennija mingħajr kliem żejjed jew bla bżonn li ma jsarraf f'xejn ħlief kritika negattiva. Nuqqas minn ġudikant wieħed f'dan ir-rigward iweġġa' lill-ġudikatura kollha u agħar minn hekk jimmina l-kunfidenza tal-pubbliku fis-sistema ġudizzjarja.

Ippermettuli nagħmel parentesi żgħira hawnhekk, li ma nistax ma naċċennax għaliha fl-unika okkazzjoni li tradizzjonalment insemma leġni dwar is-sistema ġudizzjarja, għax altrimenti nemmen bis-sħiħ li leġen ġudikant għandu jinstema' biss permezz tas-sentenzi u provvedimenti. Quddiem il-Qorti xi kultant u f'ċerti żminijiet b'aktar frekwenza jitressqu proċeduri ta' natura ċivili, tal-familja, kummerċjali, kriminali, li jkollhom sfumaturi politiċi jew ta' interess pubbliku fuq kwistjonijiet li dwarhom tqum polemika u li jiġbdu ħafna kitba b'kummenti u kritika minn diversi bnadi. Dan hu nevitabbli u hu parti mill-prezz kultant għoli li jrid iħallas ġudikant li jrid bla ebda eċċezzjoni jagħti ġudizzju, minkejja li jassumi tajjeb, li fis-soċjeta' ser ikun hemm ħafna x'jingħad mhux dejjem fil-pożittiv fuq id-deċiżjoni tiegħu. Dan meta jaf ukoll li ma jista' u għandu jlissen ebda difiża jew risposta b'gustifikazzjoni għal kull kritika li issir għax il-fehma tiegħu hi biss dik li toħroġ mis-sentenza u xejn aktar. Il-kritika hi mistennija għax il-fehma aħħarija ta' ġudikant hi fl-aħħar mill-aħħar ġudizzju li jaqta' bħal xafra u li żgur mhux ser isib l-approvazzjoni ta' kulħadd ibda mill-partijiet stess. Il-kritika tkun aktar qawwija meta s-suġġett dibattut u deċiż ikun wieħed ta' interess pubbliku jew b'konnotazzjonijiet politiċi. Bħala ġudikanti rridu noqogħdu għall-kritika li issir u nifluha biex nifhmu x'qed jingħad għax aħna ma aħniex u ma nistgħux inkunu maqtugħa mid-dinja iżda parti mis-soċjeta. Il-pubbliku in ġenerali ta' spiss jsemma l-fehmiet tiegħu fuq il-mezzi soċjali. Dan għandu jsir b'sens ta' diċenza umana għax donnu nsejna li mhux kolloxx jgħaddi u kolloxx għandu l-limitu aċċettabbli f'soċjeta' li suppost mibnija fuq il-valur tad-dinjita tal-bniedem f'kull aspett tagħha. Il-pubbliku għandu jqis il-kritika

tiegħu u jressaqha b'mod responsabbli bla ma jinfexx f'tgħajir jew xi kultant insulti personali ndirizzat lil ġudikant innifsu li ma jagħmlu xejn ħlief ħsara għal dak li hu tajjeb u sew. Hija responsabilta akbar fuq spallejn il-mezzi kollha tax-xandir tal-kelma u min hu responsabbli għaliha għax il-vuċi tagħhom hi b'saħħitha u tiġbed attenzjoni kbira. Kull kritika u rapport informattiv u investigattiv għandhom ikunu mibnija fuq id-dritt tal-informazzjoni ħielsa pero' fir-riċerka sinciera tal-verita' u tkun waħda kostruttiva mhux distruttiva intiża għat-tajjeb komuni u mhux manipulattiva. Ma għandhiex timmina lill-ġudikant milli jaqdi b'serenita, oġġettività u mingħajr pressjoni żejda l-uffiċċju tiegħu. Nappella partikolarment f'dan il-kuntest lill-media pubblika u soċjali f'kull forma kif ukoll dawk il-persuni u organizzazzjonijiet ta' kull xorta li għandhom ġibda ta' nies warajhom, li għalkemm il-vuċi tagħhom hi essenzjali u għandha tkun libera f'soċjeta' demokratika anki jekk minn xi daqqiet tkun ħarxa, għandha tiġi magħmula jekk f'waqtha, u qatt ma għandha tkun xprunata mill-intenzjoni biex iddaħħal feles jew tagħmel pressjoni mhux xierqa fuq l-indipendenza tal-ġudikatura. Dritt tal-informazzjoni u d-dritt tal-kelma ħielsa hu dritt fundamentali li jrid jiġi rispettati u protett pero' bl-istess mod irid jiġi rispettati l-uffiċċju tal-ġudikant li obligat jaqdi dmiru skont il-liġi, u pressjoni mhux xierqa fuq l-operat ta' ġudikant intiża għal skopijiet ulterjuri li mhix ir-riċerka tal-verita' u d-dritt, speċjalment waqt proċeduri mhux magħluqa, ma għandhiex issir u mhix aċċettabbli jew skużabbli. Kitbiet speċjalment waqt proċeduri fis-seħħ jew fuq xi sentenza jew provvedimenti ta' ġudikant b'fatti skorretti, b'konkluzjonijiet mhux eżatti, b'suppożizzjonijiet u insinwazzjonijiet gratwiti mhux mibnija fuq fatti aċċertati jew intiżi biss għal sensazzjonalizmu ma għandhomx isiru. Għandna inwieżnu dak li ngħidu u niktbu, għax jekk irridu sistema ġudizzjarja b'saħħitha ma nistgħux imbagħad infixxklu l-amministrazzjoni korretta tal-ġustizzja li fuqha hu mibni l-effett prattiku ta' demokrazija ħajja. Ma tistax tiġi imxejna s-serenita neċessarja u essenzjali tal-ġudikant li jaqdi dmiru bla tfixkil u fis-skiet. Ebda dritt ma għandu jiġi abbużat speċjalment meta qed tilgħab bis-serenita, l-integrità u l-onesta tal-persuna li tista' tħalli riperkussjonijiet serji fuqu.

Il-kawtela fl-użu tal-kelma, ir-riċerka oġġettiva tal-fatti veri u sens ta' responsabilta għal konsegwenzi ta' dak li jingħad fuq il-mezzi tal-media pubblika u soċjali huma l-kejl ġust li għandu jiggwida lil min għandu s-saħħa tal-pinna. Niftakru li l-pinna mhix arma iżda tarka għar-riċerka tal-verita, virtu li kulħadd għandu jaspira għaliha. Kitba ntiza biex tagħmel pressjoni fuq ġudikant ġejja mnejn ġejja la għandha tkun il-mira biex jiġi influwenzat ġudikant fid-deċizjonijiet tiegħu u anqas ir-rimedju għal deċiżjoni jew provvedimento kontestat. Il-liġi tipprovdi għall-mezzi u għodda biex jiġu appellati deċiżjonijiet, anki biex jiġu irrangati żbalji kommessi mill-Qrati, jew biex jiġu iċċarati punti ta' dritt, jew biex ġudikant ma jismax jew ikompli jisma kawża. Dawn ir-rimedji jistgħu u għandhom jittieħdu minn min irid ġenwinament isib kenn fil-Qrati għar-rivindikazzjoni ta' dritt jew biex issir u tidher li qed issir ġustizzja.

Ħadd ma hu eskluż mill-aċċess għal Qrati. Ma jistax jigi mibdul pero' r-rwol tal-Qrati bħala l-awtorita imħollija mill-Kostituzzjoni biex issir ġustizzja, indipendenti minn kull awtorita oħra, u awtonoma fl-operat tagħha, ma' xi mezz ieħor ta' kif għandha issir ġustizzja f'soċjeta demokratika.

L-indipendenza tal-ġudikatura ma jfissirx pero' li ġudikant ma jagħtix kont ta' għemilu. Hemm regoli ta' kondotta xierqa għall-membri tal-ġudikatura kemm fil-liġi u fil-kodiċi ta' etika li jirregolaw ġudikant ġewwa u barra l-Qorti liema regoli huma faċilment aċċessibbli għal min mhux midħla tagħhom. Hemm ukoll proċeduri mnaqqxin fil-Kostituzzjoni dwar kif għandhom jiġu regolati l-ġudikanti għal għemilhom u l-imġieba tagħhom u hekk għandu jkun għaliex ogħla ma hi l-kariga ogħla hu l-impenn u sens ta' responsabilita mistenni. Hu l-obbligu tiegħi bħala Prim Imħallef li fejn hemm bżonn nissenjala u fejn hu neċessarju li nammonixxi u nikkoreġi ġudikanti li ma jgħibux ruħhom sew jew li jonqsu b'xi mod fid-dmirijiet tagħhom ġewwa jew barra l-Qorti. Jekk il-kwistjoni hi serja bizzżejjed li timmerita aktar minn twissija, jiena jew il-Ministru tal-Ġustizzja skont ma trid il-Kostituzzjoni nistgħu nagħtu bidu għall-proċeduri dixxiplinari kemm fuq inizjattiva tagħna ndividwalment jew wara lment tal-pubbliku meta ġudikant jonqos b'mod aktar serju jew b'mod sistematiku fid-dmirijiet tiegħu, u dan b'rispett lejn il-Kostituzzjoni, u ġia għidt dak il-grad għoli ta' imġieba u rendiment mistenni minna l-ġudikanti fil-qadi tad-dmirijiet tagħna u dan bil-konsegwenzi kollha li jgħibu magħhom tali proċeduri kif imnaqqxa fl-istess Kostituzzjoni. Dak li għadni kif għidt japplika bl-istess konsegwenzi għalija wkoll.

Jien inħobb ngħid li l-ġudikanti huma qaddeja tal-istat biex nagħtu servizz u inkunu ta' pedament sod għal soċjeta' demokratika mibnija fuq it-tajjeb komuni. Pero fil-qadi tad-dmirijiet tagħna, ma nistgħux nistrieħu biss fuq il-kapaċita individwali tagħna. Hu l-obbligu tal-istat li jipprovdi lis-sistema ġudizjarja l-mezzi kollha neċesarji biex nistgħu naqdu dmirijetna b'efficjenza u bla dewmien biex b'hekk issir ġustizzja.

Il-kritika dwar id-dewmien ta' proċeduri li mhux raġonevolment aċċettabbli qegħda hemm u issa ilha hemm għal diversi snin. Dan l-aħħar saru dikjarazzjonijiet għannuqqasijiet fis-sistema kemm mill-Assocjazzjoni tal-Imħallfin u Maġistrati u kemm minn bnadi oħra, fosthom il-media pubblika. Hu ċar li s-sistema ġudizjarja għandha diffikultajiet u sfidi mhux żgħar. Il-Gvern wiegħed l-appoġġ u l-għajnuna tiegħu biex tigi indirizzata l-kwistjoni. Fil-fatt f'din l-aħħar sena u nofs saru ħafna liġijiet, u tibdil f'liġijiet wħud minnhom bil-għan li jnaqqsu d-dewmien, kif ukoll inizjattivi biex il-proċess ġudizjarju jkun aktar effiċjenti u spedit. Dan hu kollu tajjeb. Pero' inħoss li l-problemi jridu jiġu indirizzati ħolistikament mhux biċċa biċċa skont il-kriżi li tinħoloq u jeħtieġ pjan li bilfors itul is-snin biex jiġu ndirizzati l-kwistjonijiet li jrażżnu milli s-sistema ġudizjarja tkun tassew effiċjenti u għalhekk jonqos id-dewmien mingħajr ma nitilfu l-iskop tas-sistema cioe li titwassal il-ġustizzja lil kull min ifittixha.

Minix ser niehu fit-tul fuq din il-kwistjoni billi ġia issemmew pubblikament diversi mill-isfidi pero' jien ser fil-qosor insemmi dak li jidhirli huma l-isfidi prinċipali.

Il-Qorti tagħna bħala struttura fil-bini prinċipali u dik tal-Qorti tal-Familja li fihom hemm ir-registru tal-Qrati kollha, l-awli kollha u l-uffiċji amministrattivi, bit-trapass taż-żmien u żieda kbira fl-ammont u diversita tal-kawżi saru żgħar wisq biex jakkomodaw lil kull min jaħdem fil-Qrati u min jattendi fihom. Eżempji sempliċi hemm sebgħa u erbgħin (47) ġudikant u tletin (30) awla, li jintuzaw ukoll minn tribunali speċjalizzati ħafna drabi wara nofs in-nhar. Fil-Qorti tal-Familja partikolarment jonqos spazju u ambjent addattat għal proċeduri sensitivi li jmissu kwistjonijiet ta' relazzjonijiet personali u tfal. L-istess jingħad għal Qorti Kriminali fejn hemm awla waħda biss biex taqdi ċ-ċelebrazzjoni ta' ġurijiet u smigħ ta' appelli mill-Qrati Inferjuri.

Iż-żieda kbira fin-numru ta' kawżi ta' kull xorta tul iż-żmien qed ipogġi pressjoni akbar fuq in-numru ta' ġudikanti li hemm preżentement. Ġew mgħoddija ħafna liġijiet uħud ta' natura speċjalizzata li inneċessitaw iktar xogħol fuq il-ġudikanti. Iż-żieda fin-numru ta' ġudikanti din l-aħħar sena għenet biex jitqassam ftit mix-xogħol pero' n-numru ta' ġudikanti f'kull kompetenza mhux biżżejjed biex ilaħħaq man-numru dejjem jiżdied ta' kawżi u fl-istess ħin jinqata' l-backlog, li l-imxija tal-covid aggravat aktar. Jekk wieħed jifli sew l-istatistika b'mod oġġettiv jasal għall-istess konkluzjoni u dan bla ma jittieħed in konsiderazzjoni li l-istatistika ma tieħux in konsiderazzjoni l-ammont kbir ħafna ta' rikorsi fil-kawżi, subbasti, proċeduri quddiem il-Qorti ta' Ġurisdizzjoni Volontarja li jidhlu kull sena li ma jidhru f'ebda statistika u li xorta jridu jiġu deċiżi. Dak li jgħodd għal Qrati Superjuri f'kull kompetenza japplika bl-istess mod għal Qrati Inferjuri u l-Qrati tal-Magistrati (Għawdex) b'eluf ta' kawżi ta' kull xorta li jidhlu kull sena u li jridu jinqasmu bejn tlieta u għoxrin (23) Maġistrat. Irrid nagħmel aċċenn partikolari fuq il-Qrati tal-Magistrati fil-kompetenza kriminali tagħhom fejn jidher li ser jiddaħħlu xi emendi fil-mod kif isiru l-kumpilazzjonijiet li dwarhom tant issir kritika, speċjalment f'dak li hu tibdil fit-termini għal għeluq tal-kumpilazzjonijiet kif ukoll emendi oħra konnessi magħhom. Dan hu tajjeb u jista' jservi għal aktar effiċjenza u nuqqas ta' telf ta' ħin f'qasam daqshekk serju. B'żieda jiena tal-fehma li għandha issir riforma anki fil-kamp tal-inkjesti biex inaqqas mill-pressjoni ta' xogħol fuq il-Magistrat u jigi krejat dak il-pont bejn il-pulizija u l-uffiċċju tal-Avukat Ġenerali. Dan jista' jsir billi jiġi kostitwit l-uffiċċju tal-ġudikatura Inkwirenti kompost minn numru ta' Maġistrati li jispeċjalizzaw fl-inkjesti biss. L-uffiċċju li għandu jkun f'binja għalih għandu jkun munit bl-esperti forensiċi neċessarji imrawwma biex iservu bħala ufficjali tal-forensika fid-diversi oqsma konnessi mal-inkjesti varji li jidhlu, u mgħammar bil-makkinarju neċessarju u l-għodda ta' teknoloġija informatika neċessarja biex jgħinu lil ġudikant inkwirenti biex jiddeterminaw b'aktar effiċjenza u heffa l-inkjesti li jidhlu. Dan hu investment qawwi pero' fit-tul ser iservi għal aktar ġustizzja fi żmien raġonevoli.

Sfida oħra li għandha s-sistema ġudizjarja u fil-fehma tiegħi hi l-ewwel li għandha tiġi indirizzata hi n-nuqqas ta' impjegati fil-varji servizzi tal-Qrati inkluż l-impjegati assenjati direttament mal-ġudikatura. Mhux qed nitkellem biss fuq in-numru iżda fuq il-kapaċitajiet tagħhom. Il-Qorti hu ambjent partikolari konness fil-qafas tiegħu ma' proċeduri legali. Jeħtieġ li l-impjegati jiffokaw fuq persuni ippreparati akkademikament u kapaċi fl-użu tal-mezzi tal-informatika u l-prattiki legali u proċedurali li fihom ikunu assenjati. F'suq ta' impjegati kompetittivi, għalhekk, biex tattira dawn in-nies trid toffri pagi adegwati għax-xogħol, b'inċentivi ta' avvanz fil-karriera, u f'qafas fejn it-tagħlim tal-impjegat ikun ingħata qabel jkun assenjat fis-settur li fih ikun ser jaħdem u b'aġġornament kontinwu biex jaddattaw ruħhom għal kull bidla fil-qasam tal-ġustizzja. Ir-rota tal-ġustizzja ddr daqs kemm ikun hemm żejt tajjeb fil-magna. Jeħtieġ li kull parteċipant fil-qasam tal-ġustizzja jagħti sehmu flimkien mal-amministrazzjoni tal-Qorti biex jinstabu soluzzjonijiet varji u realistiki biex tibda issir ir-riforma proprja ta' servizz effiċjenti fil-qasam tal-ġustizzja.

Is-sistema diġitali tas-servizzi tal-Qrati hi waħda mill-passi pożittivi li bdew isiru f'din id-direzzjoni. Jeħtieġ ikompli jsir aktar enfasi kemm fuq is-sistema diġitali biex l-atti kollha jkunu online u faċilment aċċessibbli għal ġudikanti, l-avukati u l-partijiet iżda li tingħata spinta għal mod kif jiġu preżentati l-atti u jidhlu fis-sistema elettronika tal-Qorti u l-ħeffa li bihom jiġu a konjizzjoni tal-ġudikant u għalhekk mhux biss li l-proċess elettroniku tal-atti kollha tiegħu spinta akbar iżda wkoll għandu jsir enfasi akbar fuq il-mod aktar Prattiku u modern kif isiru n-notifiki tal-atti li hu wieħed mill-bosta elementi li jikkawżaw dewmien. Fejn hu possibbli u fattibbli l-proċeduri bil-miktub fl-ewwel istanza jieħdu aktar preċedenza fuq is-smiġħ orali kif wara kolloxx hu ġia provdut fil-liġi biex b'termini raġonevoli iżda b'applikazzjoni stretta, is-smiġħ orali jkun limitat biss għal ċertu aspetti tal-vertenza. Dan l-aħħar kompitu jaqa' f'hoġor l-Imħallef li jmexxi l-kawżi u hu d-dmir tiegħu li jnaqqas id-dewmien b'ordnijiet proċedurali li ġia jeżistu kif ukoll aktar koperazzjoni mill-avukati li jkunu dejjem preżenti fil-kawżi, jimxu mal-ordnijiet tal-Qorti bla dilazzjoni u ma jtawlux proċeduri bla bżonn. Jekk il-ġudikant ikollu l-għodda jista' u għandu jaħdem b'aktar effiċjenza.

Hu d-dmir ta' kull min għandu xi sehem fil-qasam tal-ġustizzja li jixpruna aktar riformi mhux biss biex il-Qorti tkun opportunita ta' xogħol iżda garanzija ta' ġustizzja effiċjenti b'ħarsien strett lejn id-dinjita u d-drittijiet fundamentali tal-bniedem. Dan ma hux diskors ta' qtigħ il-qalb għax meta tqis il-volum ta' xogħol li jsir mill-Qrati ta' Malta u Għawdex f'ċirkostanzi diffiċli ħafna meta komparat ma' pajjizi akbar minna b'kompliment ta' ġudikanti u ħaddiema assenjati magħhom bi Qrati speċjalizzati u reġistri tal-Qrati tagħhom aktar avvanzati minna, nuru li l-Qrati tagħna kapaċi jaħdmu u jagħtu ħafna iżda jeħtieġ aktar għajnuna mill-amministrazzjoni pubblika biex il-ġustizzja issir u issir b'mod effettiv kif mixtieq u meħtieġ. Għalhekk, b'mod realistiku,

b'deċiżjonijiet għaqlin u b'impenn finanzjarju tali li jixraq lil stat demokratiku tiġi attwata soluzzjoni fit-tul għal dawn l-isfidi mingħajr ma niskartaw soluzzjonijiet temporanji għall-immedjat, u jien ma għandix dubju li l-ġudikatura Maltija tibqa' tagħmel ħilitha kollha, kif qed tagħmel, bil-mezzi limitati preżenti, biex tkun u tibqa' tassew istituzzjoni ta' servizz u pilastru tad-demokrazija.